

กลยุทธ์การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

รศ.นพ.ภาวิน พัวพรพงษ์

คณะแพทยศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หลักการ

- เริ่มต้นที่ตนเอง หน่วยงาน และองค์กรก่อน
- สร้างทีมงาน
- สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ
- บูรณาการงานเข้ากับงานประจำ
- ติดตามและปรับปรุงการทำงาน

การเริ่มต้น

การรณรงค์ตามโอกาสสำคัญ

- งานวันแม่แห่งชาติ
- งานสัปดาห์นมแม่โลก

สร้างทีมงาน

- แพทย์ พยาบาล และบุคลากรทางการแพทย์
- ผู้บริหารสถานพยาบาล
- หน่วยงานสาธารณสุขในพื้นที่ใกล้เคียงและในชุมชน
- หน่วยงานในพื้นที่อื่นๆ ได้แก่ องค์การบริหารงานตำบล อำเภอ และจังหวัด
- หน่วยงานอิสระอื่นๆ เช่น มูลนิธิศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทย

สำรวจข้อมูลพื้นฐาน

- อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว ก่อนกลับบ้าน ที่ 7, 14, 45 วัน และ 2, 4 และ 6 เดือน
- การเริ่มกินนมแม่ในหนึ่งชั่วโมงแรกหลังคลอด
- อื่นๆ เช่น การโอบกอดทารกเนื้อแนบเนื้อ การใช้ยา domperidone ในช่วง 10 วันหลังคลอด ทำของมารดาในการให้นมลูก ห้วนมบอด เต้านมอักเสบ และภาวะล้นติด

บูรณาการงานเข้ากับงานประจำ

- เลือกเก็บข้อมูลที่เป็นตัวชี้วัดที่มีการกำหนดให้เก็บข้อมูลก่อน
- ใช้กำลังคนที่ทำงานอยู่เดิม โดยบริหารจัดการลงในงานประจำ
- ศึกษาเพิ่มเติมหรืออบรมภาคปฏิบัติเพื่อเพิ่มความมั่นใจ
- รวบรวมผลงานและภาระงาน เพื่อพัฒนางาน ขอกำหนดตำแหน่งสูงขึ้น (ชำนาญการ/เชี่ยวชาญพิเศษ) และขอจัดสรรบุคลากรเพิ่มหรือเฉพาะทาง

ติดตามและปรับปรุงการทำงาน

- ประเมินตนเองจากข้อมูลของหน่วยงาน
- Benchmarking
- ประเมินจากหน่วยงานอื่นมาเปรียบเทียบสำรวจ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์

- Concept: teaching, service & research integration
- Process: GAME
  - G: Goal
  - A: Alliance
  - M: Mapping
  - E: Evaluation
- Experience

Process

- Start: 2004 (พ.ศ. 2547) from Mother's day campaign: Breastfeeding
- Goal: Breastfeeding hospital

Process

- Continue breastfeeding campaign during World Breastfeeding week & Mother's day

ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Process

- Breastfeeding Logo from contest

Mother Model certification

Mother empowerment

Alliances

- อาจารย์แพทย์/แพทย์ใช้ทุน/นักศึกษาแพทย์
- พยาบาล/ผู้ช่วยพยาบาล
- เจ้าหน้าที่สาธารณสุข
- อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
- คณะพยาบาลศาสตร์
- คณะสหเวชศาสตร์

Alliances

- กลุ่มนมแม่

Alliances

- มูลนิธิศูนย์นมแม่แห่งประเทศไทย

Mapping

Integration

- Teaching: teaching module
  - Resident: breastfeeding assessment
  - Extern: breastfeeding counseling at ANC
  - 5th year Medical student: bonding and early suckling & postpartum

Model practice

Clinical practice

Service

- System support
  - OPD: mother education
  - Labor: bonding & early suckling
  - NICU: coordinate with pediatrician+ encourage mother to breastfeed her infant
  - Postpartum: latch/hand expression teaching & evaluation+ follow-up at breast milk clinic
  - Community: coordinate family medicine + village health volunteer

Mother education

Bonding & early sucking

Nipple assessment

Latch teaching

Milk expression

Breastfeeding clinic

20 hr Breastfeeding training course

20 hr Breastfeeding training course

ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Community health professional & village health volunteer teaching

Best breastfeeding book

ดร.แมนพัตแก้ว ปิวพรพงษ์

เรื่องของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จริงๆ แล้วน่าจะเป็น เรื่องธรรมดาที่มารดาที่คลอดลูกออกมาแล้วต้องเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และควรเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้เนื่องจาก

"นมของแม่นั้นยังมีชีวิตใดๆ ย่อมเหมาะที่สุดกับลูกของยังมีชีวิตนั้นๆ"

รอบรู้เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

- ประวัติและระยะเวลาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- ส่วนประกอบของนมแม่
- ประโยชน์ของนมแม่
- กลไกการสร้างน้ำนม
- การเริ่มเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง
- การดูแลการให้นมแม่ที่ห่อผู้ป่วยหลังคลอด
- การเข้าเต้า
- การประเมินการให้นมลูก
- การปั๊มน้ำนมด้วยมือ
- การป้อนนมด้วยถ้วย
- การเปลี่ยนแปลงและภาวะแทรกซ้อนที่พบบ่อยหลังคลอด
- ภาวะล้นเต้า
- การจัดการการให้นมแม่ที่บ้าน
- การจัดการการให้นมแม่เมื่อมารดากลับไปทำงาน
- การขอความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- การจัดกลุ่มแม่ช่วยแม่
- การคุมกำเนิดและการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาที่เป็นมะเร็ง
- หลักเกณฑ์ว่าด้วยการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็กและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

รอบรู้เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

รอบรู้เรื่อง
การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
Best Breastfeeding

สนใจสั่งซื้อหนังสือเล่มนี้เกี่ยวกับสุขภาพ
สามารถเข้าไปได้ที่
www.guruobgyn.com

ราคา 370 บาท

บรรณาธิการ
รองศาสตราจารย์นายแพทย์กานันท์ ปิวพรพงษ์

สำหรับ บุคลากรทางการแพทย์หรือผู้ที่สนใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

Research: R2R

- Data collection
- Team researchers
- Research for improving service and teaching (improve income & career path)

ปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ในระยะหกเดือนแรก

- แม่กลับไปทำงาน ร้อยละ 65
- น้ำนมแม่ไหลน้อย/ไม่ไหล ร้อยละ 18
- สาเหตุอื่นๆ ได้แก่ ปัญหาเรื่องหัวนม แม่ป่วย/ลูกป่วย และลูกร้องกวน

ที่มา: Puapornpong P, Manolerdthewan W, Raungrongmorakot K, Ketsuwan S, Wongin S. Factor effecting on breastfeeding success in infants up to 6 month of age in Nakhon Nayok province. Journal of Medicine and Health sciences 2009;16:116-23.

Nipple Length and its Relation to Success in Breastfeeding

- The cut-off point for nipple length that facilitates successful breastfeeding has been measured at 7 millimeters.
- give close breastfeeding support if postpartum women have less than 7 millimeters in nipple length.

Reference: Puapornpong P, Raungrongmorakot K, Paritakul P, Ketsuwan S, Wongin S. Nipple length and its relation to success in breastfeeding. J Med Assoc Thai 2013;96 Suppl 1:S1-4.

ความรู้ของมารดา คะแนนการเข้าเต้า และความพึงพอใจ จากการพัฒนาระบบบริการการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของโรงพยาบาล

- รูปแบบการให้บริการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่แผนกผู้ป่วยนอกจัดการสอนให้ความรู้เรื่องนมแม่และปลุกฝังค่านิยมนมแม่ มีการตรวจประเมินเต้านม หัวนม และแก้ไขติดตามในรายที่ผิดปกติ ที่แผนกห้องคลอด มีการทำ **bonding** และ **early sucking** และแผนกหลังคลอด มีการให้มารดาและลูกอยู่ด้วยกัน มีการประเมินเต้านม หัวนม น้ำนม และช่องปากทารก และให้ความรู้มารดาพร้อมครอบครัว และช่วยเหลือการเข้าเต้า และมีการติดตามหลังคลอดทั้งหมด 6 ครั้ง นัดที่คลินิกนมแม่ ตามวันนัดฉีดวัคซีนลูก และตรวจหลังคลอดของมารดา มารดามีความรู้เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ดีขึ้น คะแนนการเข้าเต้าสูงขึ้น และมีความพึงพอใจสูง

ที่มา Baiya N, Ketsuwan S, Pachaiyapoom N, Puapornpong P. Mother's Knowledge, latch score and satisfaction after development of breastfeeding support service in HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn Medical Center. Journal of Medicine and Health sciences 2013;20(2):17-23.

Comparisons of the Latching on between

Newborns with Tongue-Tie and Normal Newborns

- The incidence of tongue-tie was 13.4%. (Kotlow criteria: normal >16 mm., mild 12-16 mm., moderate 8-11 mm, severe 3-7 mm. and complete <3 mm)
- Latch scores in tongue-tied newborns were significantly lower than the scores for normal newborns.
- Odds ratios for latch scores ≤ 8 in the moderate to severe tongue-tied group were at 1.4 in comparison with the mild tongue-tied group and the normal newborn group.

Reference: Puapornpong P, Raungrongmorakot K, Mahasitthiwat V, Ketsuwan S. Comparisons of the latching on between newborns with tongue-tie and normal newborns. . J Med Assoc Thai 2014;97(3):255-9.

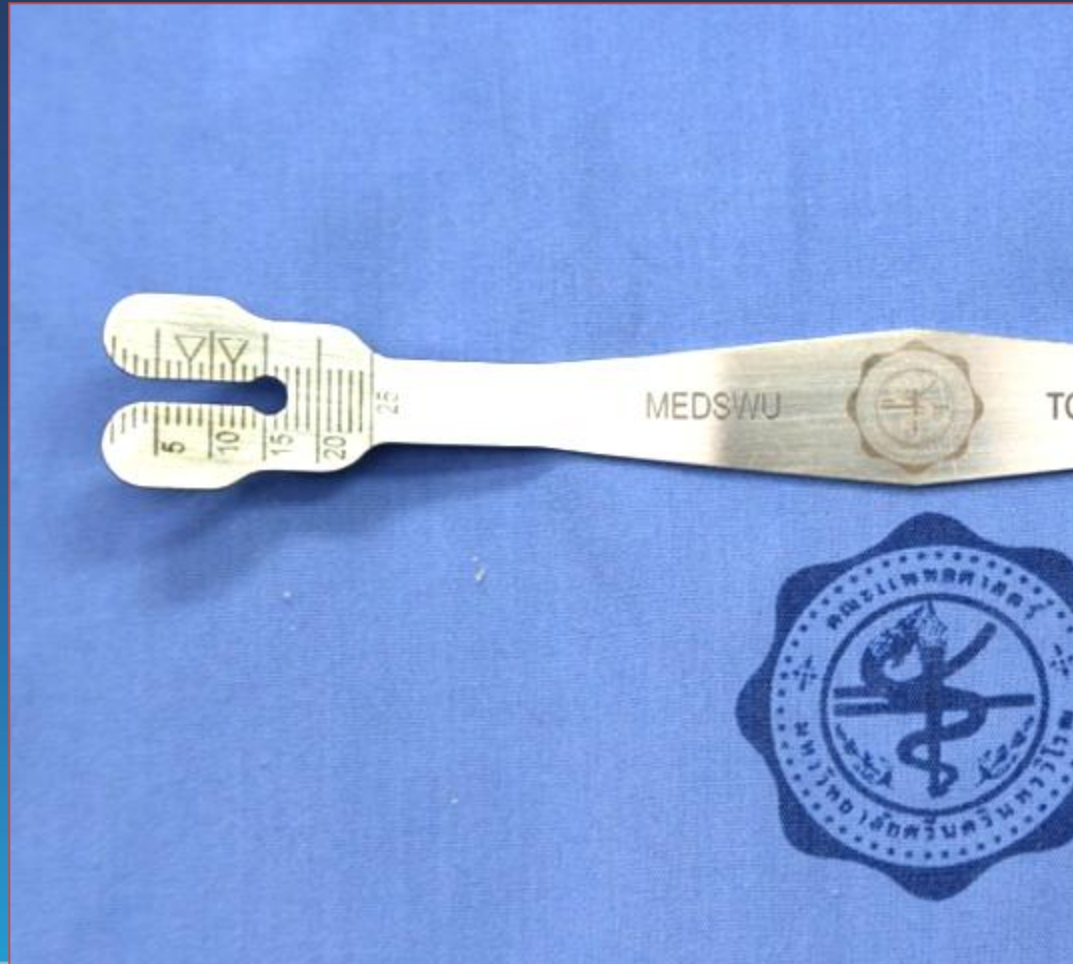
เปรียบเทียบประสิทธิภาพการดูดนมแม่ของ ทารกก่อนและหลังได้รับการผ่าตัดแก้ไขภาวะลิ้นติด

- ศึกษาในทารกที่มีภาวะลิ้นติด 70 ราย ค่ามัธยฐานของคะแนนการเข้าเต้าก่อนการรักษาเท่ากับ 5 คะแนน ค่ามัธยฐานของคะแนนการเข้าเต้าหลังการรักษา frenotomy เท่ากับ 8 คะแนน ($p\text{-value} < 0.001$)
ดังนั้นทารกที่มีภาวะลิ้นติดหลังได้รับการผ่าตัดรักษาจะมีคะแนนการเข้าเต้าสูงขึ้น ซึ่งทำให้โอกาสที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงขึ้นด้วย

ที่มา: Wongin S, Puapornpong P, Baiya N, Panwong W. Comparison of efficacy of breastfeeding in tongue-tie newborns before and after frenotomy. Journal of Medicine and Health sciences 2016 (in press).

MEDSWU Tongue tie director

วิธีการใช้เครื่องมือในการวัดภาวะลิ้นติด 1

วิธีการใช้เครื่องมือในการวัดภาวะลิ้นติด 2

ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวัดลิ้นติด โดยใช้เครื่องมือ MED SWU Tongue-tie director

การผ่าตัดแก้ไขภาวะลิ้นติด

หลังทำการผ่าตัดรักษา
ระยะความยาวจากส่วน
ที่ยึดติดของลิ้นถึง
ปลายลิ้นควรมีความ
ยาว 12 มิลลิเมตร¹

1.Puapompong P, Raungrongmorakot K,
Mahasitthiwat V, Ketsuwan S. Comparisons of the
latching on between newborns with tongue-tie and
normal newborns. J Med Assoc Thai 2014;97:255-9.

การผ่าตัด Frenotomy

Bedside tongue-tie grading

Teenage Pregnancy and Exclusive Breastfeeding Rates

- The percentage of teenage pregnancies was at 14.8%
- Population: 3563 pregnancies; 527 teenage pregnancies without complication
- The 6-month exclusive breastfeeding rate of teenage mothers was at 27.0% and had no significant differences from the rates of mothers 20 years of age or more.

Reference: Puapornpong P, Raungrongmorakot K, Manolerdtewan W, Ketsuwan S, Wongin S. Teenage pregnancy and exclusive breastfeeding rates. J Med Assoc Thai 2014;97:893-8.

The Number of Infant Feeding Positions and the 6-Month Exclusive Breastfeeding Rates

- Population: 545 primiparous postpartum women
- The number of infant breastfeeding positions had an association with the exclusive breastfeeding rates during the six months postpartum period.
- The relative risks for exclusive breastfeeding rates between the mothers who used two infant breastfeeding positions or more and the mothers who used only one position were 1.51-1.68 (95% CI 1.38-2.09) during the 6-month postpartum periods.

Reference: Puapornpong P, Raungrongmorakot K, Manolerdtewan W, Ketsuwan S, Wongin S. The number of infant feeding positions and the 6-month exclusive breastfeeding rates. J Med Assoc Thai 2015;98:1075-81.

การเปรียบเทียบการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อยหกเดือน ของบุคลากรในโรงพยาบาลกับสตรีทั่วไป

- การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างน้อยหกเดือนในกลุ่มบุคลากรของโรงพยาบาลสูงกว่า 5.6 เท่าเทียบกับสตรีทั่วไป (95% CI 3.5-8.8)
- โดยการที่บุคลากรในโรงพยาบาลมีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน้อยหกเดือนสูงน่าจะเป็นผลจากบรรยากาศ สภาพแวดล้อมและนโยบายที่ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของโรงพยาบาล

ที่มา: Puapompong P, Raungrongmorakot K, Hamontri S, Ketsuwan S, Wongin S. Comparison of exclusive breastfeeding rate at six months postpartum between hospital personnel and general women. Journal of Medicine and Health sciences 2015;22(3):8-14.

Comparison of LATCH scores at the second day postpartum between mothers with cesarean sections and those with normal deliveries

- Population: 1316 primiparous postpartum women
- The mothers with cesarean section deliveries had significantly lower LATCH scores than the mothers with normal deliveries. The adjusted odds ratios of LATCH scores greater than 8 between the mothers with cesarean sections and normal deliveries was 0.8

Reference: Buranawongtrakoon S, Puapornpong P. Comparison of LATCH scores at the second day postpartum between mothers with cesarean sections and those with normal deliveries. Thai J obstet Gynaecol 2016;24:6-13.

Knowledge, attitudes and practices regarding breastfeeding support Among Village Health Volunteers

- The knowledge, attitudes and breastfeeding support practices among village health volunteers in the three sub-districts were high and were consistent with the 6-month, exclusive breastfeeding rates for each area.
- Question: the husband; if a government officer can obtain leave to help his wife after giving birth: each leave shall not exceed 15 consecutive days. VHV knowledge 50-80%

Reference: Puapompong P, Raungrongmorakot K, Laosooksathit W, Ketsuwan S, Wongin S. Knowledge, attitudes and practices regarding breastfeeding support Among Village Health Volunteers in Nakhon Nayok, Thailand. Thai J obstet Gynaecol 2016 (in press)

การตั้งครรภ์และการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดา กลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในนครนายก

ข้อมูลผู้ป่วย	ค่าสถิติ
อายุ (ปี)	27.8±6.1
เชื้อชาติของมารดา (ร้อยละ)	
พม่า	48.1
ลาว	32.7
กัมพูชา	19.2
ลำดับครรภ์แรก (ร้อยละ)	
ท้องแรก	39.8
ท้องที่สอง	32.0
ท้องที่สาม	14.6
ท้องที่สี่ขึ้นไป	13.6
ค่ามัธยฐานของจำนวนครั้งของการฝากครรภ์ (ครั้ง)	7

ข้อมูลผู้ป่วย	ค่าสถิติ
วิธีการคลอด (ร้อยละ)	
คลอดปกติ	76.0
ใช้เครื่องดูดสุญญากาศ	1.9
ผ่าตัดคลอด	22.1
การตรวจหลังคลอด (ร้อยละ)	
ตรวจหลังคลอด	41.2
ไม่ได้ตรวจหลังคลอด	58.8
น้ำหนักทารกแรกคลอดเฉลี่ย (กรัม)	2949.5±527.0
การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว (ร้อยละ)	
สองเดือน	92.0
สี่เดือน	80.0
หกเดือน	63.6

สถิติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ปี 2553-57

ระยะเวลา	อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว (%)				
	ปี 53	ปี 54	ปี 55	ปี 56	ปี 57
7 วัน	77.6	77.4	81.9	75.1	81.2
14 วัน	68.6	73.1	75.3	72.8	74.9
45 วัน	54.5	59.3	63.8	60.6	58.8
2 เดือน	35.6	36.3	45.2	48.3	47.3
4 เดือน	17.4	15.2	27.2	26.7	27.1
6 เดือน	10.7	10.8	16.3	15.2	16.8

เมื่อเฮอรัคลีสประสูติ เทพซุสได้ทรงนำพระองค์ไปดื่มนมพระกษิรธรา (น้ำนม) จากเทพธิดาลูโน ในขณะที่พระนางบรรทมหลับ เหตุการณ์นี้ทำให้พระนางตกพระทัยตื่น และหยาดพระกษิรธราจากพระถัน ได้กระเซ็นกระสายเป็นทางช้างเผือก (Milky Way)

ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พระแม่ปราวดีให้นมพระพิฆเนศ

ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

www.guruobgyn.com

Thank you